

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Ректор Українського
державного університету
залізничного транспорту**

д.т.н., професор

Сергій ПАНЧЕНКО

2024 р.

ВИСНОВОК

Українського державного університету залізничного транспорту про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Кузнецова Євгена Миколайовича на тему «Стратегічне управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

Обґрунтування вибору теми дослідження. Нинішній період економічного зростання – це період радикальних трансформацій, викликаних повномасштабним створенням і впровадженням прогресивних новацій. В умовах становлення інноваційної парадигми зростання економічна міцність та конкурентоспроможність компаній все більше залежить від їх здатності швидко розпізнавати, генерувати й масштабувати інновації, що відповідають вимогам і вподобанням індивідуальних споживачів.

В економічно розвинутих країнах підприємства залізничного транспорту стали першими, хто став на шлях інноваційних трансформацій, обравши стратегію масштабування інновацій як основу підтримки процесів сталого зростання і конкурентоспроможності на динамічно змінюваному ринку транспортно-логістичних послуг. Інноваційні трансформації, якими охоплено майже всю світову залізничну галузь, пов'язані не тільки з впровадженням екологічних видів рухомого складу, зміною технологій роботи залізниць та появою нових сервісів, здатних реалізовувати персоналізований підхід в сфері

транспортно-логістичного обслуговування клієнтів, а й з залученням прогресивних інструментів пошуку новацій, створенням власних інноваційних ланцюгів для генерування і нарощування масштабів інноваційної діяльності.

Підприємства залізничного транспорту України значно відстають від загальносвітових трендів інноваційного зростання залізничної галузі. Відсутність інвестицій та дезорганізованість системи управління інноваційною діяльністю призвели до суттєвого скорочення здатностей інноваційного потенціалу підприємств залізничної галузі до продукування необхідних інновацій. Для нарощення потенціалу підприємств залізничного транспорту в сфері продукування і масштабування інновацій необхідно забезпечити впровадження стратегічних інструментів управління їх інноваційною активністю та всіляко сприяти створенню середовища інноваційного співпраці. Зазначене обумовлює доцільність розроблення теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо стратегічного управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту в умовах формування середовища інноваційного партнерства для продукування та масштабування інновацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалася з урахуванням і відповідно до основних положень Стратегії АТ «Укрзалізниця» на 2019 – 2023 роки (затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 591-р), Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 430-р), Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є удосконалення теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо стратегічного управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту в умовах формування середовища інноваційного партнерства для продукування та масштабування інновацій.

Поставлена мета дисертаційного дослідження зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити напрями реалізації інноваційних трансформацій у світовій залізничній галузі і розробити підхід до управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту України, в основу якого покладено потенціал масштабування інновацій;
- оцінити рівень інноваційного потенціалу українських підприємств

залізничного транспорту і запропонувати систему формування інноваційної стратегії;

– удосконалити положення щодо побудови механізму стратегічного управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту, що ґрунтуються на ціннісному підході;

– розробити організаційний підхід щодо трансформації структури управління інноваційною діяльністю на підприємствах залізничного транспорту;

– сформувати модель архітектури інноваційного ландшафту підприємств залізничного транспорту;

– запропонувати модель управління інтелектуальним капіталом підприємств залізничного транспорту.

Об’єкт дослідження – процес стратегічного управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту.

Предмет дослідження – теоретичні положення, методичні підходи і практичні рекомендації щодо стратегічного управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і вирішення зазначених завдань використано такі методи: *порівняльний аналіз і графічний метод* – для відображення напрямів реалізації інноваційних трансформацій світовими залізничними компаніями і виділення причин дефіциту інновацій на українських підприємствах залізничного транспорту; *систематизація і класифікація* – для систематизації підходів до визначення змісту поняття «інноваційна активність підприємства», типізації інноваційних стратегій розвитку підприємств, відображення принципів стратегічного управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту; *системний підхід* – для побудови системи формування інноваційної стратегії; *абстрактно-логічний* – для удосконалення підходу до управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту на засадах масштабованості інновацій; *моделювання* – для формування моделей архітектури інноваційного ландшафту і управління інтелектуальним капіталом підприємств залізничного транспорту; *структурно-функціональний* – для побудови механізму стратегічного управління інноваційною активністю підприємств галузі; *морфологічний аналіз* – для розкриття авторського бачення змісту категорії «інноваційна активність підприємств залізничного транспорту»; *аналогії та екстраполяції* – для розроблення пропозицій щодо створення центру інноваційного скаутингу; *експертний і розрахунково-аналітичний* – для оцінювання інноваційного потенціалу підприємств залізничного транспорту.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та інші нормативні акти щодо стратегічного управління діяльністю підприємств залізничного транспорту України, наукові праці провідних українських та зарубіжних вчених з питань управління інноваційною активністю підприємств залізничної галузі, дані фінансової і статистичної звітності АТ «Укрзалізниця», ресурси Інтернету.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в поглибленні теоретичних засад, удосконаленні методичних підходів і практичних положень щодо стратегічного управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту. Найбільш важливі результати дослідження, що містять елементи наукової новизни, полягають у такому:

удосконалено:

- підхід до управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту, що, на відміну від існуючих, ґрунтується на використанні потенціалу масштабування інновацій і розкриває етапи та інструменти підтримки його реалізації. Впровадження даного підходу дозволить забезпечити стимулювання інноваційних трансформацій на підприємствах залізничного транспорту і підвищити ефективність їх реалізації;

- систему формування інноваційної стратегії для підприємств залізничного транспорту, що, на відміну від існуючих, включає матрицю вибору альтернативних сценаріїв масштабування, типи яких визначено залежно від рівня інноваційного потенціалу та довготривалої привабливості транспортно-логістичного ринку. Це дозволить підвищити якість стратегічних управлінських рішень у сфері інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту;

- організаційний підхід до трансформації структури управління інноваційною діяльністю підприємств залізничного транспорту, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на впровадженні інноваційного скаутингу як ключового інструменту підтримки процесів масштабування новацій на підприємствах галузі і передбачає створення відповідного центру. Визначено структуру та розкрито функції і напрями діяльності центру інноваційного скаутингу, реалізація яких дозволить розширити інноваційний потенціал підприємств залізничного транспорту та підвищити рівень їх інноваційної активності;

- модель управління інтелектуальним капіталом підприємств залізничного транспорту, яка, на відміну від існуючих, розкриває його цифрову компоненту, принципи, організаційну структуру і етапність реалізації, цілі та завдання розвитку інтелектуального капіталу за структурними елементами, що дозволяє сформувати інформаційно-знаннєву інфраструктуру для генерації

інновацій та ефективної реалізації інноваційних проєктів;

набули подальшого розвитку:

- положення щодо побудови механізму стратегічного управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту, які, на відміну від відомих, ґрунтуються на ціннісному підході та передбачають формування адаптивної конфігурації інноваційної екосистеми за такими етапами організації інноваційної співпраці як ініціатор, акселератор, концепт, пілот, проєкт, масштаб. Надані пропозиції сприяють побудові середовища ефективної взаємодії для мобілізації ресурсів та активації інноваційної діяльності;

- модель архітектури інноваційного ландшафту підприємств залізничного транспорту, в межах якої, на відміну від існуючих, виділено суб'єктну, ресурсну та інструментальну складову підтримки процесу організації сприятливого середовища для продукування новацій. Реалізація даної моделі дозволить сформуванню ефективних інноваційних комунікацій, підвищити силу інноваційного партнерства та на цій основі забезпечити масштабування інновацій для прискорення процесів інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту.

Теоретичне та практичне значення. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що розроблені в дисертації теоретичні висновки, методичні положення і практичні рекомендації можуть бути використані в процесі обґрунтування інноваційної стратегії розвитку підприємств залізничного транспорту і дозволять сформуванню ефективної інструментарій організації-ресурсного забезпечення її реалізації.

Основні положення і рекомендації використані підприємствами залізничного транспорту. Зокрема організаційний підхід щодо трансформації структури управління інноваційною діяльністю впроваджено в діяльність ТОВ «Жмеринський вагоноремонтний завод «Експрес» (акт про впровадження від 07 лютого 2024 р.), пропозиції щодо управління інтелектуальним капіталом підприємств залізничного транспорту використано в діяльності ДП «Український науково-дослідний інститут вагобудування» (акт про впровадження від 11 січня 2024 р.).

Теоретичні та практичні розробки, запропоновані в дисертації, використовуються в навчальному процесі Українського державного університету залізничного транспорту при викладанні дисциплін «Стратегічне управління», «Економіка і організація інноваційної діяльності», «Інноваційний розвиток підприємств», «Управління проєктами», «Інтелектуальний бізнес», «Економіка роботизованих технологій» і при виконанні кваліфікаційних робіт, що підтверджується актом впровадження від 11 грудня 2023 р.

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, отримані в дисертаційній роботі і винесені на захист, здобуто особисто автором і відображено в наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві [45, 115, 162, 228, 229, 286, 335], у дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатом особистої роботи автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження пройшли апробацію на 4 Міжнародних і 3 Всеукраїнських науково-практичних конференціях: Теоретичні та практичні питання узгодження інтересів розвитку територіальної системи (Харків, 2020); Фінансово-економічні механізми розвитку підприємництва: теоретичний та практичний аспекти (Дніпро, 2020); Виклики та перспективи соціально-економічного розвитку залізничного транспорту – «УКРПРОФЗТ 2021» (Київ, 2021); Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика (Харків, 2022); Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів (Житомир, 2023); Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика (Харків, 2023); Інноваційна модернізація економіки України в умовах євроінтеграційних процесів (Кременчук, 2023).

Публікації. Основні положення і висновки дисертаційної роботи викладено в 14 наукових працях, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття в інших виданнях; 7 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг наукових праць складає 4,65 друк. арк., з них особисто автору належать 4,1 друк. арк.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

(які входять до переліку МОН України)

1 Кузнецов Є. М., Кузнецов В. Є. Теоретичні основи управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 60. Ч. 1. С. 119-124. DOI: 10.32843/bses.60-19 [Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar]. *(Особистий внесок: сформовано підхід до управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту)*.

2 Кузнецов Є. М. Стратегічні напрями підвищення інноваційної активності підприємств залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021. № 75. С. 150-158. DOI: 10.18664/btie.75.281378

[*Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar*].

3 Кузнецов Є. М. Розвиток стратегічної міжгалузевої співпраці як основа підвищення інноваційної активності підприємств залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 81-82. С. 230-238. DOI: 10.18664/btie.81-82.287122 [*Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar*].

4 Кузнецов Є. М. Управління розвитком інтелектуального капіталу підприємств залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 83. С. 66-77. DOI: 10.18664/btie.83.300380 [*Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar*].

5 Кузнецов Є. М., Дикань В. Л. Методичне забезпечення формування стратегії сталого розвитку підприємств залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 84. С. 9-20. DOI: 10.18664/btie.84.301226 [*Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar*]. (*Особистий внесок: розкрито особливості формування адаптивної конфігурації інноваційної екосистеми*).

6 Kuznetsov E. Transformation of the organizational structure of management of innovative activities at railway transport enterprises. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Серія «Економіка». 2024. Вип. 18 (36). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/653/553>. DOI: 10.33296/2707-0654-18(36)-20 [*Міжнародні наукометричні бази: Google Scholar*].

Статті в інших виданнях України:

7 Кузнецов Є. М., Огар О. М., Кужавський М. С., Наумов М. В. Визначення раціонального місця розташування пасажирської станції для обслуговування високошвидкісних поїздів у крупному залізничному вузлі. *Збірник наукових праць Українського державного університету залізничного транспорту*. 2017. Вип. 173. С. 42-50. DOI: 10.18664/1994-7852.173.2017.118241 [*Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar*] (*Особистий внесок: проаналізовано тенденції інноваційного розвитку світових залізниць*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8 Кузнецов Є. М. Теоретичні основи управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту. *Теоретичні та практичні питання узгодження інтересів розвитку територіальної системи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (31 жовтня 2020 р., м. Харків). Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна ННІ «Каразінська школа бізнесу», 2020. С. 262-264.

9 Кузнецов Є. М., Корінь М. В., Кузнецов В. Є. Розвиток локалізованих виробництв як основа забезпечення технологічної модернізації залізничного транспорту України. *Фінансово-економічні механізми розвитку підприємництва: теоретичний та практичний аспекти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (19 – 20 листопада 2020 р., м. Дніпро). Частина 1. Дніпро: НМетАУ, 2020. С. 40-42. (*Особистий внесок: обґрунтовано доцільність розвитку інноваційних комунікацій на підприємствах залізничного транспорту*).

10 Кузнецов Є. М., Кузнецов В. Є. Систематизація факторів підвищення рівня інноваційної активності підприємств залізничного транспорту. *Виклики та перспективи соціально-економічного розвитку залізничного транспорту – «УКРПРОФЗТ 2021»*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (01 серпня - 03 листопада 2021 р., м. Київ). Київ: ДУІТ, 2021. С. 100-101. (*Особистий внесок: досліджено рівень розвитку інноваційного потенціалу підприємств залізничного транспорту*).

11 Кузнецов Є. М., Кузнецов В. Є. Ключові тенденції розвитку світового ринку вагонобудування в умовах цифровізації економіки. *Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика* : матеріали вісімнадцятої наук.-практ. міжнар. конф. (02 - 03 червня 2022 р., м. Харків). Х.: УкрДУЗТ, 2022. С. 80-81. (*Особистий внесок: досліджено особливості розвитку світових залізниць в умовах цифровізації*).

12 Кузнецов Є. М. Інструментарій стратегічного управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту. *Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (01 лютого 2023 р., м. Житомир). Житомир: Поліський національний університет, 2023. С. 282-284.

13 Кузнецов Є. М., Кузнецов В. Є. Тенденції розвитку глобального ринку виробництва рухомого складу. *Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика* : матеріали дев'ятнадцятої наук.-практ. міжнар. конф. (01 - 02 червня 2023 р., м. Харків). Х.: УкрДУЗТ, 2023. С. 73-74. (*Особистий внесок: сформовано орієнтовну систему інноваційних цілей підприємств залізничного транспорту в сфері організації роботи, виробництва і експлуатації рухомого складу*).

14 Кузнецов Є. М., Дикань В. Л. Цифровий контекст розвитку інтелектуального капіталу підприємств залізничного транспорту. *Інноваційна модернізація економіки України в умовах євроінтеграційних процесів* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (27-28 листопада 2023 р., м. Кременчук). Кременчук: КрНУ імені Михайла Остроградського, 2023.

С. 281-284. (*Особистий внесок: розкрито зміст цифрової компоненти в системі інтелектуального капіталу підприємств залізничної галузі*).

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 302 сторінки, у т. ч. основний текст займає 221 сторінку. Матеріали дисертації проілюстровано 63 рисунками, 7 таблицями та містять 7 додатків. Список використаних джерел налічує 344 найменування.

Характеристика особистості здобувача. У процесі роботи над дисертаційним дослідженням Кузнецов Є. М. зарекомендував себе як цілеспрямована особа з високою працездатністю та відповідальним відношенням до своїх обов'язків, про що свідчить успішне виконання індивідуального навчального плану та плану наукової роботи.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Кузнецова Євгена Миколайовича «Стратегічне управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту» є завершеним, самостійним дослідженням, що містить нове вирішення важливої науково-практичної проблеми – розроблення теоретико-методологічних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо стратегічного управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту в умовах формування середовища інноваційного партнерства для продукування та масштабування інновацій.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Кузнецова Є. М. відповідає спеціальності 051 – Економіка з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, п.п. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дисертація Кузнецова Євгена Миколайовича на тему: «Стратегічне управління інноваційною активністю підприємств залізничного транспорту» може бути рекомендована до подання та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

Головуючий на засіданні –

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри «Економіка та
управління виробничим і
комерційним бізнесом»

Наталія КАЛИЧЕВА

Секретар засідання

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри «Економіка та
управління виробничим і
комерційним бізнесом»

Ганна ОБРУЧ